

Kur'an tercemelerinin Dil bakımından değerleri

ABDÜLKADİR ERDOĞAN
Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Direktörü

Türk Dili'ndeki ölmüş ve unutulmuş kelimeleri diriltmek için en canlı kaynaklardan biri de *Kur'an*'ın eski tercemeleridir. *Kur'an*'ın kelime ve cümleleri üzerinde şimdiye kadar çok durulmuş ve her âyetin delâlet ettiği hakikî manası tamamile bulunmuştur. *Kur'an*'ın vaktile dilimizde yaşayan kelimelerle terceme ve Arabca bilmeyenlere bu tercemelerle faydalar temin edilmiş olduğunda şüphe yoktur. Arabçadan Türkçeye eskiden çevrilmiş diğer eserler böyle değildir. Bunların istinsah ayrılıkları, yahut ibarelerinin yanlış anlaşılmaları yüzünden karşılıklarının aslına uymadığı ve inceleyenleri müşkil vaziyete soktuğu vardır. *Kur'an*'ın ibarelerinde böyle bir düzensizlik hatıra bile gelmeyeceğine ve terceme edilirken o devirde yaşayan Türkçe lûgatlarla çevrilmesi gereceğine göre Dil itibarile *Kur'an tercemeleri* kadar başka kıymetli bir kaynak bulunamaz. Türkler İslâma girdikten ve Arab Dilini öğrendikten sonra *Kur'an*'ı dillerine çevirmekte gecikmemişlerdir. O devirde yapılan tercemelerin asılları bu gün elimize geçmemekle beraber (Hicrî 743 - Milâdî 1333) yılında örneği alınmış bir *Kur'an tercemesinin* Hicrî beşinci asra âid olduğu kesdirilebiliyor. Bundan başka muhtelif zamanlarda Türkçeye çevrilmiş ve her biri vakıf müessesesine teberrü' edilmiş olan (8) *Kur'an* tercemesi daha vardır ki bunların her birisi muhtelif zamanlarda başka başka âlimlerin kalemî ile dilimize çevrilmiştir.

Kur'an'ın eskiden bir düşünce üzerine kelime kelime Türkçeye çevrilmesinden çekinilmiş, yahut Türkçeye çevrilmesi becerilememiş olduğuna dair kanaatler vardır. Bu gün *Türk ve İslâm Eserleri Müzesi*'nde toplanmış olan (9) *Kur'an* tercemesi ile bu müsbet ve menfi telâkkilerin suya düştüğünü görüyoruz. İşte bu dokuz tercemenin kıymet ve

ehemmiyetini anlatmak ve Dil üzerinde çalışacakları az çok aydınlatmak maksadıyla bu yoldaki görüşlerimi şurada sıraya koymak istiyorum:

1 : Boy: 0/36 m., En: 0/27 m., Kal. : 0/14 m. (902 sayfa ve her sayfası 9 satır).

Vaktile bir hayırsever tarafından *Eyüb Sultan Türbesi*'ne vakfedilmiş ve bundan yirmi beş yıl önce Müessesatı Vakfiyeden *Türk Ve İslâm Eserleri Müzesi*'ne getirilip konmuş olan bu terceme bugün Türkiye'de görülen *Kur'an* tercemelerinin en eskisidir. Kalm bir sülüsle yazılmıştır. Türkçeleri satırlar arasına kırmızı ve Talik Kırmızı bir yazı ile sıkıştırılmıştır. Sayfaları cedvelsizdir. (Fatiha) ile (Bakara) surelerinin başlıkları yıldızlıdır. Kabinin üzerine yeşil bir bez geçirilmiştir. Yazıcı ve yıldızlayıcısı Şirazlı Hacı Devletşah Oğlu Mehemdedir. (Hicrî: 734 — Milâdî: 1333) yılda yazılmış ve baştan başa Oğuz Türkçesi ile terceme edilmiştir. Terceme arasında Arabca ve Farsça kelime kullanılmamıştır. Aslına ne zaman terceme edildiği belli değilse de Hicrî dördüncü asra âid olduğu sezilmektedir. Bu sezisi kuvvetleştirecek deliller de vardır:

Birincisi: Bu tercemedeki kelimeler (H: 466 — M: 1073) yılda telif edilmiş olan *دوان لغات الترك* ün topladığı lûgatlara ve onun tablillerine uygundur.

İkincisi : *Kur'an*'da geçen dinî kelimelerin karşılama bundan (600) yıl önce bile kullanılmayan Türkçe mukabilleri konmuştur. Hassaten Hicrî beşinci ve altıncı asır içinde kullanılmakta olan Arabça ve Farsça dinî kelimelerin Türkçeleri bulunmuş ve seçilmiştir.

Türklerden önce İslâma giren İranlılar daha evvel Arablarla kaynaşmış ve onlardan

aldıkları dini kelimelerle kendi dillerinin kuvvetini zâfa uğratmışlardır. Türkler de Müslüman olduktan sonra bir taraftan Arab, diğer yandan Müslüman İran dili ve hassaten bu iki dilin dini kelimeleri Türk Dili arasına girince kendi dini kelimeleri tedricen elden gitmeye başlamıştır. Bunlardan anlaşılıyor ki bu Kur'an tercemesi Türklerin ilk devirlerine âid ve Dil bakımından büyük bir ehemmiyeti haizdir. *Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nin* (73) No: sında kayıtlı olan bu *Kur'an tercemesi* tarafımdan birer birer taranmış ve yüksek değeri bize anlaşılmıştır. Burada örnek olarak bazı kelimeleri Arabçası ile beraber göstereceğiz:

الله = İzi	==	ابزی
رحمن = Bağırsak	==	باغیرساق
جهنم = Tamu	==	طامو
سجده = yüğünmek	==	بو کونمک
حائقی = turutkân	==	توروتکان
حوان = tepenikli	==	تبرنیکی
قادر = oğan	==	اوغان
حق = nar	==	جن
نار = ot	==	اوت
شرق = gündoğuşu	==	کوزدو عوشوغ
صافه = gökotu	==	کوک اوتو
برق = yeşin	==	یشین (شەشک)
شیطان = yâk	==	یاک
تمادت = tanıkluk	==	تانوئلک
جرم - گناه = yazuk	==	بازوق
حزا = yenut	==	ینوت
نفس = öpöz	==	اوباوز
سکنت، قمر = ciğaylık	==	جیقالق
عین جنه = yolbulak	==	یول بولاق
نوم = budun	==	بودون
آیت، نشان = belgü	==	بالکو
مرض = iğ	==	ابک
نهی بیصبر = Yalvaç	==	یاله اج
جنت = Uçmağ	==	اوچماğ
هداب = Kim	==	قین
کتال = bitik	==	بیتک
صراط مستقیم = güniyol	==	کرتی بول
دنیا = Acun	==	آحون
میت = ölü	==	اولوک
ایمان = girtgünmek	==	کیرتکونمک
صادق = einsözlü	==	جین سوزلو

مغرب = günbatışığ	==	گون باشیغ
رعد = gökatmak	==	گک آتی
ور = yarukluk	==	یر واتی
ظلم = güçkılmak	==	وچ قیلماق
خبر = yeğrâk	==	یگراک
قامت = kopmak	==	موباق
کفر = girtgünmamak	==	کیرتکونماماق
احسان = ezgüllükkılmak	==	ازکولوک قیلماق
مناقی = бүтүнлүк	==	توتөлوک
طعام = yeygü	==	ییکو
قریه = kent	==	کانت
ذخ = boğuzlamak	==	بوğuzلاماق
کذب = yelğan	==	یلعان
قلب = göngül	==	گöngöl

Bu *kur'an tercemesinde* Türkçesi bulunmayıp da Arab ve Fars dillerinden alınan kelimeler pek azdır. Meselâ *Şeytan*, *yâk* ile terceme edildiği halde *Melek'in* Türkçe karşılığı bulunamamış ve Farsçadan *فرشته* kelimesi alınmıştır. Fakat bu büyük terceme arasında yabancı dillerden alınan kelimelerin topu (10) u geçmemesi ve (2500) lüğattı (Mükerrerler dahil değil) ihtiva eden *kur'an* Türkçeye çevrilirken beş on yabancı kelimeye ihtiyaç gösterilmesi vaktile dilimizin ne kadar zengin olduğuna canlı bir delildir.

2 : Boy: 0.50 m. En: 0.35 m. Kal.: 0.90 m. (1260 sayfa).

Birinci sayfasında levha arkası tezyinatı vardır. Sarı yıldızla içine zincir çekilmiş surlarla kenarları çevrilmiş ve ortası yine zincirlerle işlenmiş, hendesi çekillerle süslenmiştir. Göbeğinde lacivert zemin üzerine yıldızla *الامری الکبری السبق قانرو امرآخوردالاکمالاشرقی* ibaresi yazılıdır. Tezyinatında kırmızı, mavimsiyah, koyu ve açık kahve renklerle sarı yıldız kullanılmıştır. İkinci sayfada aynı renklerle ve başka bir şekilde haşiyeli levha tezyinatı yapılmış ve bazı yerlerine başka kâğıt parçaları yapıştırılmıştır. Üçüncü sayfanın tezyib ve telyini de ikincinin aynısıdır. Bunun müzelleb kısmı hırpalanmamıştır. Suri Bakara'nın başlangıçları ihtiva eden dördüncü sayfadaki haşiyeli levha üçüncü sayfanınkinden daha güzeldir. Yalnız alt yanına bir ucuna başka bir parça yapıştırılmıştır. Bir murabba üzerine ikinci bir murabbaın ayrıca

tersim edilmiş olmasından yıldız gibi görünen dört şekil bu sayfanın dört köşesine zincirli çerçeveler içerisinde tesmedilmiştir. Sonunda *Birinci Ahmed Camiine* vakfedildiğine dair Birinci Ahmedin Arapça bir vakfiyesi vardır. Bazı sayfalarına vakfının Tuğra şeklindeki mühürleri basılmıştır. En sonundaki dua satırının altında سنه 75 yazılıdır.

Gerek vakfiyenin ve gerek duanın başka yazı ile yazıldığına göre bu tarihin *Birinci Ahmed* zamanına âid olmak üzere sonradan ilâve edildiği şüphesizdir. Mushaf ve tercemesinin yazıları ne kadar değerli ve yüksek tezhibli ise cildinin işlemesi de o derece ince ve güzeldir. Koyu vişne renk bir meşin üzerine yaldızlı sular ve zincirlerle çevrilmiş bir mustatilin köşelerine dört köşelik ve ortasına şemseye benzer çok güzel bir resim nakşedilmiştir. Sertabında yaldız zemin üzerine آية ayeti yazılmış ve miklebi de cildinin öteki yüzleri gibi yaldızlı çiçeklerle bezenmiştir. Cildin iç yüzüne kahve renk geçirilmiş, şemse ve köşelikleri yaldız zemin üzerine vişne renk meşin ile kesme ve oyma çiçekler işlenmiştir.

Tezyinat itibarıyla birbirinin aynı olan bu iki yüzün birisinde şemsenin ortasında kalm sülüsle العالی الکرم ای رسم خزانه مولانا المقرالاشرف المولى السیدی المالکی ve diğer şemsenin ortasında المولى السیدی المالکی ve miklebin içinde المولى السیدی المالکی ای رسم خزانه مولانا المقرالاشرف ای رسم خزانه مولانا المقرالاشرف yazılıdır.

Baştan sonuna kadar en güzel bir İstanbul neshi ile yazılmış olan bu Kur'anın satırları arasında ve her kelimenin altına Türkçeleri sıralanmıştır. Türkçeye çevrilirken Arapça kelimelerin karşılıkları çok iyi bulunmuştur. Birinci numarada da izah edilen terceme ne kadar önemli ise bu terceme de başka bakımdan o kadar ehemmiyetlidir. Arabçaları nasıl harekeli ise Türkçelerine de baştan başa hareke konmuştur ki dilimiz için büyük bir kazanç olmuştur. O devirde Türkçe kelimelerin söylenişini bu hareketlerden öğrenebiliriz. Tercemedeki lûgatların sekizinci asır ibtidalardaki konuşma tarzına çok uygundur. Türkçeye çeviren ve yazan zatın kim oldukları belli değildir, tarihi de yoktur. (Surei Fatıha) daki bazı kelimelerin tercemesi şöyledir:

الله = Tanrı	=	تاكرى
رب = İssi	=	اسمى
نستعين = Arka vermek	=	آرقا ويرمك
	=	ايستروز
انعمت = Eylük eyledün	=	ايلوك ايلدوك
غير المغضوب	=	كاقيلمش ده كولار
	=	ler
ولا الضالين = Azmuş değüllerdir	=	آزموش ده كولار
(Surei Nas) dan :		
قل = eyit	=	ايت
اعوذ = Sığınırım	=	صيغينيرين
رب الناس = Adamların Calabı	=	آداملرك جالابى

Aynı Sure'deki terceme arasında hem Tanrı, hem de Calap kullanılmıştır. Bu Kur'an tercemesi Türk ve İslâm Eserleri Müzesinde (508) numara ile teşhir olunmaktadır.

3 : Boy: 0.23 m, En: 0.15 m, Kal.: 0.05 m. (647 sayfa ve her sayfada 13 satır).

Bu Kur'an tercemesinin baştan iki sayfasında lâcivert zemin üzerine yaldızlı, yeşil, kırmızı, siyah, mavi renklerle haşiyeli levha denilen tezyinat vardır. Kenarında sular arasındaki yaldızlı zincirler çok ince işlenmiştir. Tercemeler satırlar arasında kırmızı talik ile yazılmıştır. Tercemelerin harekesi yoktur. Sayfa çerçeveleri yaldızlı ve lâcivert renkli, gıfte cedvellidir. Kabı âdi bir meşin ile kaplanmıştır.

ketebe ve (390) tarihlidir. Açık bir Türkçe ile terceme edilmiş olan bu Kur'an tercemesi Birinci ve İkinci numaradakiler kadar lûgat itibarıyla değerli değildir. Müzenin (74) No: sında kayıtlıdır.

4 : Boy: 0.30 m, En: 0.21 m, Kal.: 0.08 m. (627 sayfa ve her sayfada 11 satır).

Bu Kur'an Tercemesinin ketebe ve tarihi yoktur. Birinci sayfasında سنى خاؤون بنت سنى خاؤون tarafından vakfedildiğine dair (683) tarihli bir vakfiye sureti vardır. Bunun tercemeleri de siyah mürekkep ve ince talik ile satırlar arasında yazılmıştır. Türkçeleri harekeli, Hicri Dokuzuncu asır Türk telâffuzunu göstermesi itibarıyla kıymetli sayılabilir. Müze No: 357 de kayıtlıdır.

5 : Boy: 0.33 m, En: 0.23 m, Kal.: 0.08 m. (976 sayfa ve her sayfada 9 satır).

İstanbul işi çok zarif bir cildi vardır. Esvelkilerden başka kur'an tercemesidir. Daha sonra Türkçeye çevrildiği ifade tarzından sezilmektedir. Tarihi ve terceme eden zatın adı yazılı değildir. Fakat sonunda yazan hattatın **عبد صق** adlı olduğuna dair bir ketebe ilâve edilmiştir. Başında Mihrîşah Kadın tarafından (H: 1210 - M: 1795) yılında vakfedildiğine dair bir kayıt vardır. Üç asırlık tahmin edilmektedir. Müzenin (20) No: sında kayıtlıdır.

6 : Boy: 0.38 m. En: 0.76 m. Kal.: 0.07 m. (552 sayfa ve her sayfada 11 satır).

Mehmed Bin Hasan adlı bir zat tarafından (H: 1049 - M: 1639) yılında yazılmıştır. Sonunda Üsküdar'da *Devatçı Zade Tekkesi*'ne vakfedildiğine dair bir kayıt vardır. Başında ise Abdullah Kızı Rukiye Hatun tarafından Üsküdar'da *Devatçı Zade* denmekle maruf *Şeyh Mustafa Ejendi Türbesi*'ne vakfedildiğini gösteren muhtasar bir vakfiye yazılıdır. Vakfiyenin tarihi (H: 1084) tür. Ne başında, ne de başka bir yerinde tezyinat yoktur. Sayfaları cedvelsizdir. Tercemeler satırlar arasındadır. Bu aslından alınmış bir örnektir. Tercemesi eski. Türkçe kelimeleri ehemmiyetlidir. İncelemek için başlı başına bir mevzu olabilir. Müzenin (257) numarasında kayıtlıdır.

ان = Bayık	=	بايق
زاد = Azgök	=	آزغوك
اولوالباب = Usular İssileri	=	اوصولار ايسى لرى
جناح = Yazuk	=	بازوق (كنام)
ان السيل = Yoleri	=	يول ارى
مضرت = Suç geçirmek	=	صوح كچيرمك
واسع = Gen	=	كيك
كفا = Kışırnak	=	كفيعوق
محفد وعفده = Duğün	=	دوكون
نجان = Üvürcü	=	اورروجى
زلزله = Deprem	=	ديرهنه

7 : Boy: 0.41 m. Sığ: 0.25 m. Kal.: 0.90 m. (935 sayfa ve her sayfada kalın nesh ile 10 satır).

Baştan iki sayfasında haşiyeli ve üçüncü sayfasında kubbeli levhalar vardır. Sure başları baştan sonuna kadar yıldızlı ve süslüdür. Bğdat mukataa cıstı Süleyman tarafından (H: 1142 - M: 1729)

yılda aslından istinsah edilmiştir. Ahmed Salih bin Abdullah adlı bir bilgin (H: 1096 - M: 1684) yılında Bağdad'da *Abdülkadir Geylani Camii*'nde Türkçeye çevrilmiştir. Terceme tarihine şu mısra söylenmiştir:

بودر آثار احمد صالح

1096

Bu tercemeden daha önce Uzun İbrahim Paşanın emri ile Yakubu Çerhi'nin farsça tercemeli olan **عم و تبارك** cüzlerini Türkçeye çevirmiş ve İbrahim Paşa çok beyenmiştir. Bu tarzda bütün Kur'anın terceme edilmesini ve Arapça bilmeyen Türk çocuklarının da faydalanmalarını emrû tenbih eylemiştir. Bunun üzerine **انوارالتزليل** ve **مواهبلدنه، مواهالتزليل** yelerini ve diğer muteber eserleri araştırarak dört yıl içinde bitirmek niyeti ile işe başlamış ve fakat fazla çalışarak bir senede bitirmeye muvaffak olmuştur.

Terceme ederken (Kazı Beyzavi) nin **انوارالتزليل** ile Hüseyinî Kâşifî'nin **مواهبلدنه** inden daha fazla istifade ettiği için bu tercemenin adını **زبدۀ آثارالمواهب والابوار** koyduğunu mukaddimesinde söylemektedir.

Tercemeleri sayfa kenarlarında yıldızlı cedveller arasındadır. Baştan başa harekeliştir. Bazı yerlerinde izahlar da vardır. Dil ve Türkçe lügatlar bakımından birinci, ikinci ve altıncı numaralarda izah edilen tercemeler kadar ehemmiyeti haiz değilse de yine ihmal edilemeyecek derecede kıymetli bir tercemedir. Kabı koyu vişne renk meşindendir. Tezyinatı sadedir. Müzenin (291) No: sında kayıtlıdır.

8 : Boy: 0.35 m. En: 0.26 m. Kal.: 0.90 m. (1059 sayfa ve her sayfa nesh ile yazılı 8 satır).

Bunun Türkçeleri satırlar arasına kırmızı ile yazılmış ve harekelenmiştir. Baştan iki sayfası mavi, pembe, siyah, yeşil, kırmızı ve sarı yıldızla tezyin edilmiş ve ince bir kalemle yazılmıştır. Ketebe ve tarihi yoktur. Tahminen beş asırlık bir tercemedir. Cildi koyu kahve renk meşin üzerine kabartmalı ve köşebendlidir. Tezyinatı Birinci Selim Devrindeki İstanbul tezhiblerine uygundur.

Sayfa kenarları sarı yıldız ve pembe boya ile çevrilmiştir (Müzenin 255 numarasında kayıtlıdır). Türkçeye çeviren zat bu tercemede çok iyi muvaffak olmuştur. Dilecileri alâkalandırarak bakir lûgatları vardır. Bunlardan bazılarının şuraya alınmasını faydalı buluyorum:

رحم = Oğulcan	=	اوغلجان
افترا = Yalan bağlamak	=	يالان باعلامق
صادق = Girçek	=	کیرچک
صاحب = İssi	=	اسسى
انتظار = Güyümek	=	کویومک
واسع = Gin	=	کیک
غضب = Kakımak	=	قافیمق
جدان = Tartışmak	=	طارتمق
نصیحت = Eyüdilemek	=	ابوديله مک
مسخره هزو = Yansulamak	=	یا کصولامق
صیحه = Ün	=	اون
مکر — کید، مکرب	=	یاوز صامق
کوکب = İlduz	=	الدوز ییلدیز

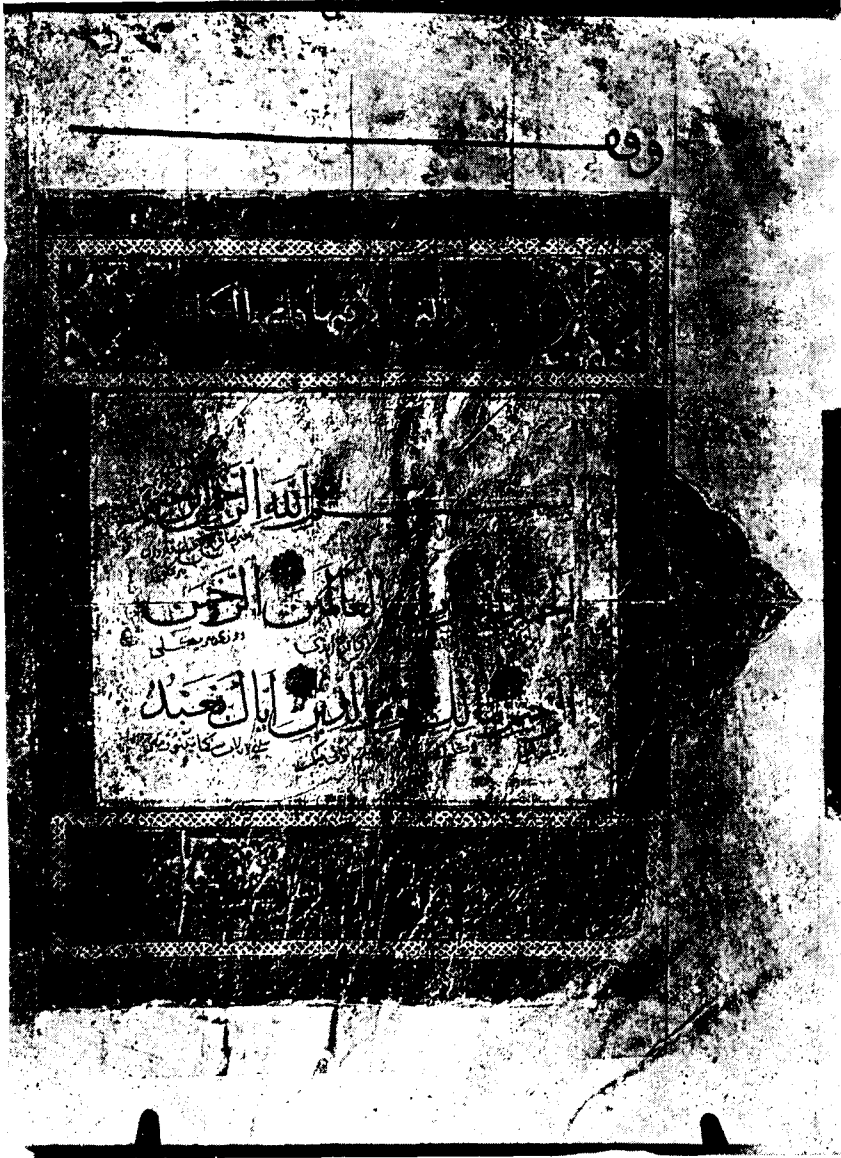
9 : Boy: 0.34, En: 0.26, Kal.: 0.07.

58 2sahifedir, her sahifesi on bir satırdır. Baştan iki sahifesi haşiyeli levha ile tezvin edilmiş, kırmızı, lâcivert, mavi, pembe, sarı yıldızla süslenmiştir. Paşlıkları beyaz ve küfi ile, tercemeleri ince nesh iledir. Sahifeler cedveli değildir, tercemeleri harekelidir. Cildi açık vişne renk meşindedir, şemse ve köşelikleri yıldızlıdır. M e h m e d bin H a m z a tarafından türkçeye çevrilmiş, hierî (827) yılında tercemesi bitirilmiştir. Y u s u f bin M a h m u d ' un milki olduğuna dair sonunda bir kayıt vardır. Müterciminin el yazısıdır. En sonunda da sade bir türkçe ile yazılmış 6 beyitli bir Fâname vardır. Fâname bütün kelimeler Türkçe kullanıldığı için dilimiz itibarile önemlidir (Müzenin 40 numarasında kayıtlıdır). Bu tercüme de ötekilerden hüsbütün başkadır. Örnek olarak şu lûgatlar alınmıştır:

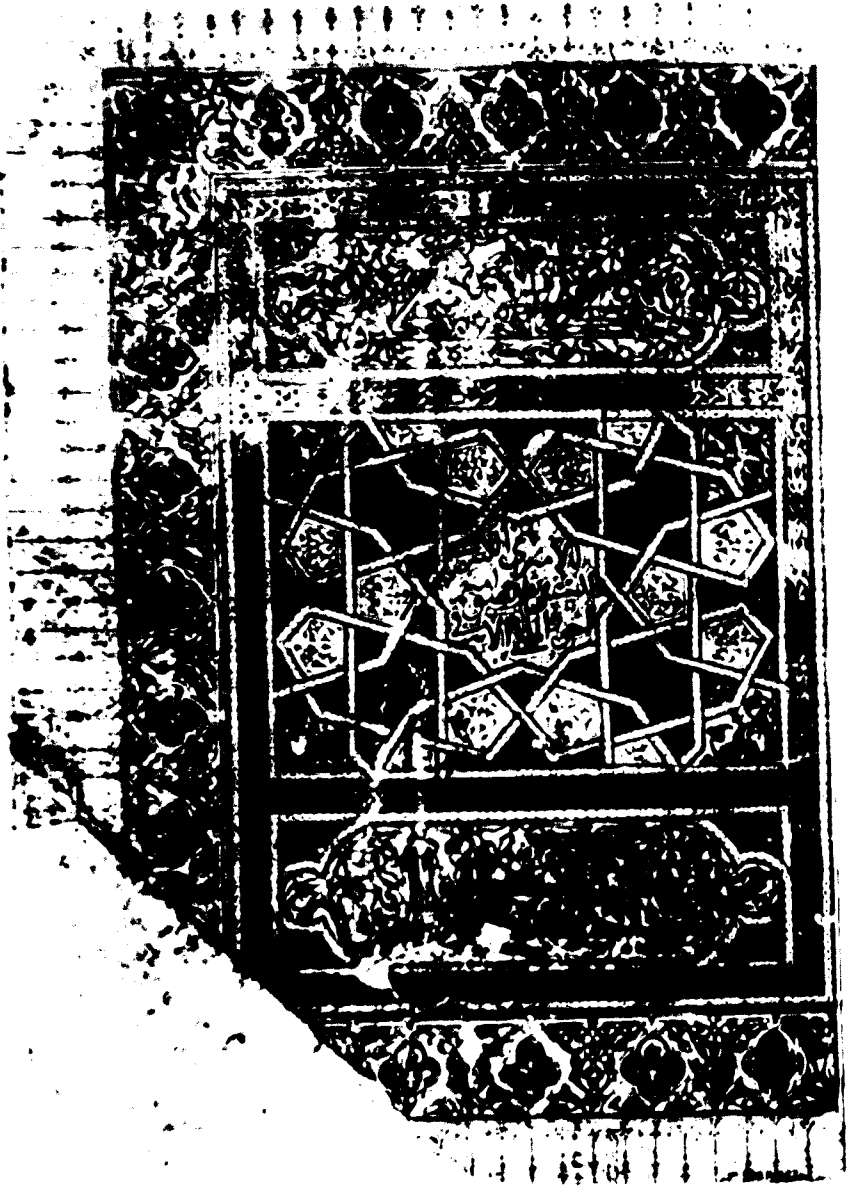
و = Dakı	=	دافی
صدر = Göğüz	=	کوکز
حمد = Yavuz dilemek	=	یاوز دیلمک

نفاث = Üğürücü	=	اوکوریجی
جمع = Dirmek	=	دیرمک
رسول = Yalavaç	=	یالاواج
اول = İlkin	=	ایلکین
خیر = Yiğrek	=	ییکرهک
هذا = Uşbu	=	اوشبو
بلده = Şer	=	شر
فجر = İrte	=	ایرته
ثاقب = İldırayıcı	=	الدیرایجی
طعام = Yeyisi	=	یه ییسی
مصفوف = Dizeleşmiş	=	دیزه له شمش
امر = Buyruk	=	بویروق
ما = Nenese	=	نه نه سه
شی = Nesene	=	نسه نه
مأوی = Durak yiri	=	طوزاق ییری
حش حشر = Dirmek	=	دیرمک
ثدی = Emecik	=	امه جک
ذهاب = Varmak	=	وارمق
عظم = Sökük	=	سوکوک
سریض = Sayrı	=	صایرو
حسن = Görüklü	=	کوروکلو
مسکین = Yohsul	=	یوخسول
بعلي، زوج = Eren	=	اره ن
يوم الدين = Yenut günü	=	ینوت کونو
سفیه = Beyinsüz	=	بیئنسز
شراب، خمر = Süci	=	سوجی
نکاح = Çiftleşmek	=	چفتleşمک

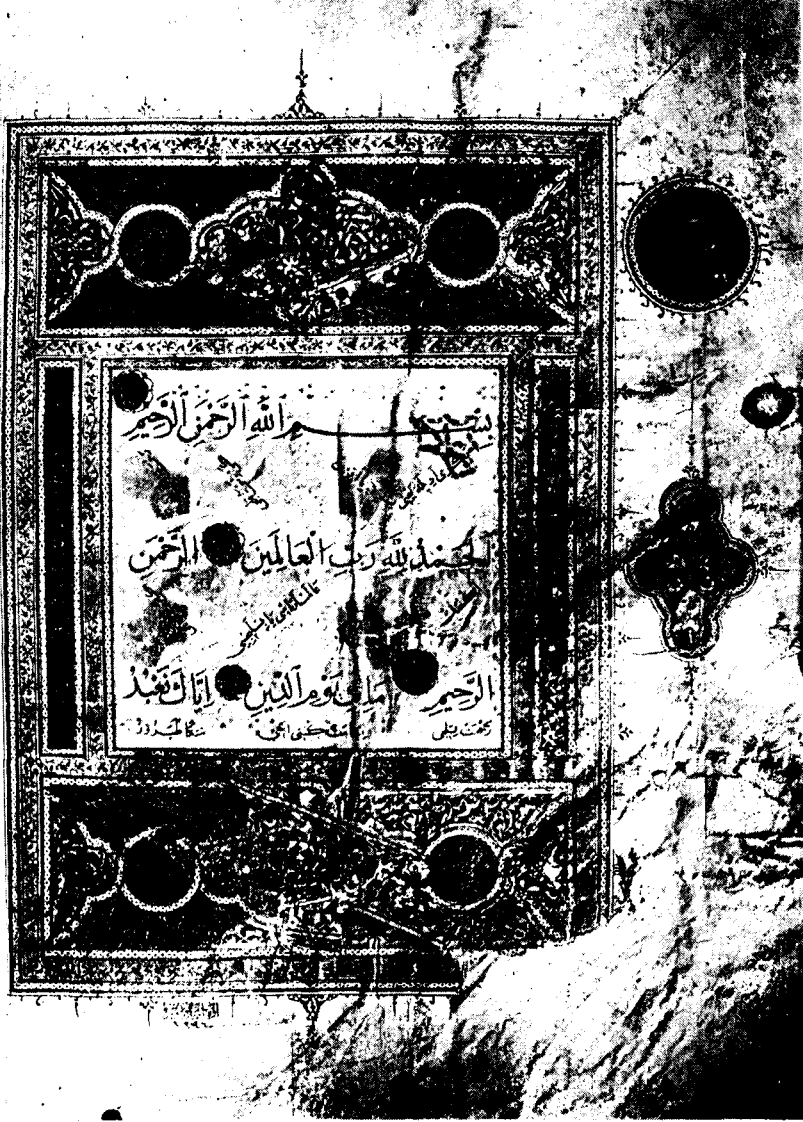
Eski zamanlarda Türkçeye çevrilmiş kur'anlar bunlardan ibaret değildir. Ankara, Konya, Bursa ve sair şehirlerde de tercemeli kur'anlara tesadüf edilmiştir. Onlar üzerinde incelemelere fırsat bulamadığımız için gördüklerimizden başka mıdır? bilmiyorum. Yalnız geçenlerde Silivrikapıdaki İbrahim Paşa Camii'ni tetkik ederken imamın odasında bir tercemeli kur'ana daha raslanmıştır ki bunun da başka bir zat tarafından Türkçeye çevrildiği anlaşılmıştır. Bu tercemenin hattat ve mütercimi belli değildir. Yalnız hierî (933) yılında Şamda yazılmış olduğuna dair bir kayıt ve İbrahim Paşa tarafından kendi camiine vakfedildiğine ait bir de vakfiye sureti vardır.

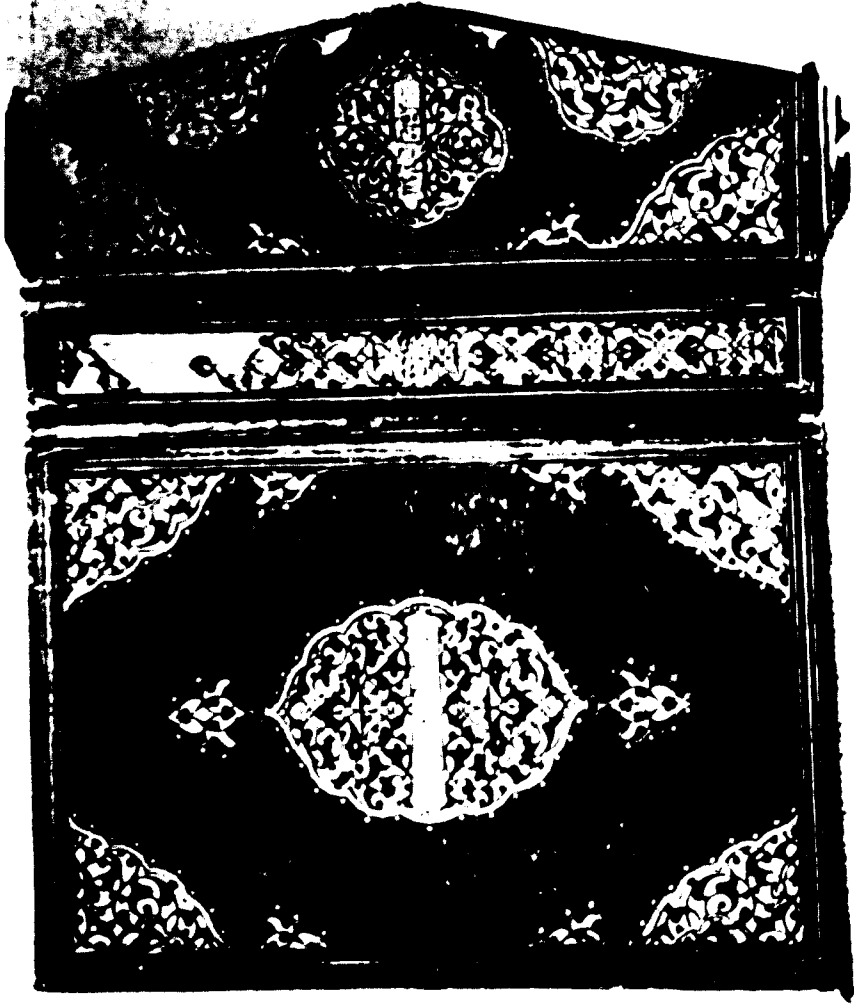
1 — 74 numaralı Kur'an'ın ilk sahifesi

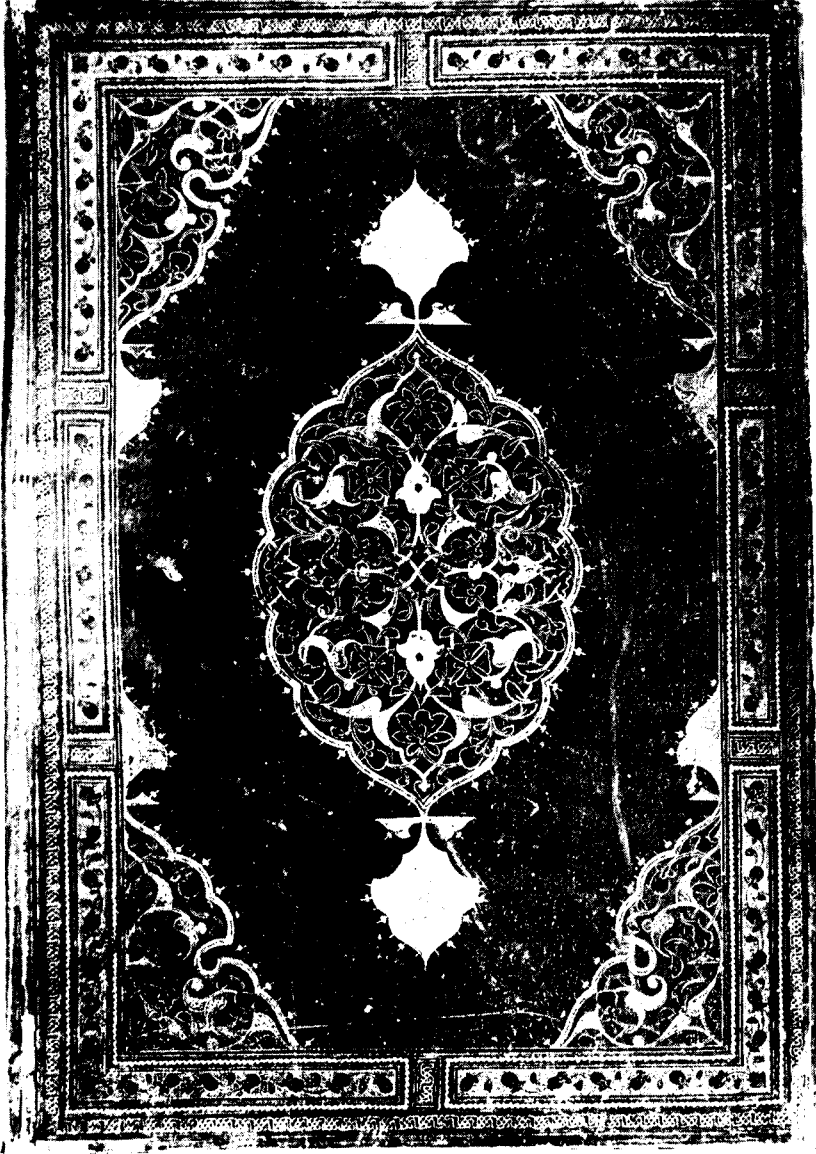
2 — 508 numaralı Kur'an'ın tezyinatından

3 — 508 numaralı Kur'an'ın ilk sahifesi

4 — 508 numaralı Kur'an'ın cildinin içi

5 — 508 numaralı Kur'an cildinin dışı

6 — 74 numaralı Kur'an'ın baştan ilk sahifesi

7 — 74 numaralı Kur'an'ın baştan ikinci sahifesi

